

1929–1933-YILLARDAGI JAHON IQTISODIY INQIROZINING ITALIYA DAVLATIGA TA’SIRI

Sayfullayev Asad Muzaffar o‘g‘li

O‘zbekiston Milliy universiteti tarix fakulteti magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada 1929–1933-yillarda Italiyada yuz bergan iqtisodiy inqiroz, uning inqirozning sabablari, oqibatlari va inqirozdan chiqish uchun hukumat tomonidan ko‘rilgan choralar haqida so‘z yuritilgan.

Kalit so‘zlar: *iqtisodiy inqiroz, Buyuk tushkunlik (depressiya), fashizm, islohot, iqtisodiy tangliklar, iqtisodiy siyosat.*

ABSTRACT

This article describes the economic crisis that occurred in Italy in 1929–1933, its causes, consequences and measures taken by the government to overcome the crisis.

Key words: *economic crisis, Great Depression, fascism, reforms, economic difficulties, economic policy.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассказывается об экономическом кризисе, произошедшем в Италии в 1929–1933 гг., его причинах, последствиях и мерах, принятых правительством для выхода из кризиса.

Ключевые слова: *экономический кризис, Великая депрессия, фашизм, реформы, экономические трудности, экономическая политика.*

KIRISH

Buyuk tushkunlik yoki Buyuk depressiya nomi bilan tanilgan 1929-yilgi jahon iqtisodiy inqirozi, butun dunyo iqtisodiyotiga, shu jumladan Italiya mamlakatiga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatdi. Bu davrda Italiya allaqachon zaif iqtisodiyot, siyosiy beqarorlik va ijtimoiy tartibsizliklar bilan kurashayotgan edi, ammo bu inqiroz ta’siriga

mamlakatni yanada zaifroq qildi. Italiyadagi iqtisodiy inqiroz 1929-yildan 1933-yilgacha davom etib, mamlakat iqtisodiyoti, siyosati va jamiyat hayotiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon iqtisodiy inqirozi (1929–1933) va uning dunyo mamlakatlariga ta'siri olimlarning ilmiy tadqiqotlarida asosiy mavzulardan biri bo'lib kelgan (S. Fenoaltea, G. Migone, A. Littelton, B. Borisov, L. Grinin, I. Prostakov, K. Gorelikov, A. Komarov, I. Kovalev, Sh. Mustafoulov, D. Rahmonov).

TADQIQOT NATIJALARI

1929–1933-yillarda yuz bergan Italiyadagi iqtisodiy inqirozning bir qancha ichki va tashqi sabablari bor edi. Tashqi sababga ko'ra, 1929-yil oktyabr oyida Nyu-York fond birjasining qulashi barcha mamlakatlarga ta'sir ko'rsatadigan jahon iqtisodiy inqirozini keltirib chiqardi [1] [2]. O'sha davrda eksportga qattiq qaram bo'lgan Italiya jahon talabining pasayishidan sezilarli darajada zarar ko'radi. Bundan tashqari, inqiroz xorijiy investitsiyalarning qisqarishiga olib keldi, bu esa mamlakatning iqtisodiy ahvolini yanada yomonlashtirdi [3].

Italiya jahon iqtisodiy inqirozidan oldin ham iqtisodiy qiyinchiliklarni boshidan kechirayotgandi. Mamlakatda qishloq xo'jaligi sohasi qurg'oqchilik va kam hosil tufayli og'ir qiyinchiliklarga yuz tutgan, sanoat sektori Yevropaning boshqa davlatlari, asosan Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniyaning qattiq raqobatiga duch kelgan. Mamlakatdagi yuqori darajadagi ishsizlik va inflyatsiya ham inqiroz sabablaridan biri edi [4, 172-bet]. Inqiroz, shuningdek, ish haqining pasayishiga olib keldi, bu esa iste'mol xarajatlarini yanada qisqartirdi va iqtisodiy vaziyatni yomonlashtirdi.

Inqiroz bank sektoriga ham jiddiy ta'sir ko'rsatdi, ko'plab banklar muammoli kreditlarning yuqori darajasi tufayli inqirozga uchradi [4, 177-bet]. Hukumatning sektorga mablag' kiritish orqali banklarni qutqarishga urinishlari mamlakatning moliyaviy ahvolini yanada yomonlashtirdi, bu esa investorlar ishonchining yanada pasayishiga olib keldi [3].

Mamlaktdagi iqtisodiy inqiroz ham muhim siyosiy va ijtimoiy oqibatlarga olib keldi. Inqiroz mamlakatdagi ancha kuchsiz bo'lgan siyosiy vaziyatni yomonlashtirdi, bu ijtimoiy tartibsizliklar va siyosiy zo'ravonliklarning kuchayishiga olib keldi. Hukumatning inqirozga munosabati ham noadekvat bo'lib, hukmron sinf va institutlarga ishonchning yo'qolishiga olib keldi [3].

Inqiroz fashizm kabi ekstremistik siyosiy oqimlarning kuchayishi uchun qulay zamin yaratdi. Benito Mussolini boshchiligidagi fashistik partiya mamlakatdagi iqtisodiy va siyosiy beqarorlikdan foydalanib, mamlakatda tartib va farovonlikni tiklashga va'da berdi [4, 179-bet]. Partiya sezilarli darajada qo'llab-quvvatlandi va 1922-yilda Mussolini bosh vazir bo'ldi, bu esa Italiyada fashistik rejim o'rnatilishiga zamin yaratdi.

XULOSA

1929–1933-yillardagi Italiyadagi iqtisodiy inqiroz mamlakat iqtisodiyoti, siyosati va jamiyati uchun jiddiy oqibatlarga olib keldi. Natijada mamlakatda ijtimoiy tartibsizliklar va siyosiy zo'ravonliklarning kuchayishi, fashistik tuzumning o'rnatilishiga olib keldi. Italiyadagi iqtisodiy inqiroz ijtimoiy va siyosiy tartibsizliklarning oldini olish uchun barqaror va mustahkam iqtisodiyotni o'rnatish muhimligini, shuningdek, iqtisodiy qiyinchiliklar davrida hukumatning samarali aralashuvi zarurligini ko'rsatdi. Yuz bergan iqtisodiy inqirozdan olingan saboqlar bugungi kunda ham mamlakatda o'z dolzarbligi yo'qotmagan, hukumat bank sektorini qo'llab-quvvatlash va investorlar ishonchini saqlab qolish uchun samarali iqtisodiy siyosatni yuritib kelmoqda. Bundan tashqari, aholining kambag'al va ishsiz qatlamini qo'llab-quvvatlash uchun ijtimoiy ta'minot dasturlariga ustuvor ahamiyat berishmoqda.

IQTIBOSLAR

1. Sh. Mustafoulov. Jahon iqtisodiy inqirozlari: fermerlar, cho‘yan, birjalardan tortib Dou Jonsgacha / <https://xs.uz/uz/post/zhahon-iqtisodij-inqirozlari-fermerlar-choyandan-tortib-birzhalar-va-dou-zhongacha>
2. Окорочкова Т.С. Мировой экономический кризис 1929 года: исторический опыт и уроки. / <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-ekonomicheskiy-krizis-1929-goda-istoricheskiy-opyt-i-uroki>
3. Доля С.С. Стратегические возможности антикризисных мер: опыт выхода Италии из мирового кризиса 1929-1932 годов. / <https://cceis.hse.ru/pubs/share/direct/422395634.pdf>
4. Простаков И. Когда лекарство хуже болезни (Великая депрессия в Италии). // Россия в глобальной политике. – 2021. – № 1.– Стр. 172-186.